

ratskim odgovorom — dober sujet. Pojasnjujem si: čista epika pač. Toda zopet si mislim, da je tudi najčistejša epika brez globoke intimne klice nemogoča. In če še pomislim, s kakšnim veselim presenečenjem prebere človek v tej dolgi vrsti sive epike stvari kakor: «Video meliora proboque...» ali še kar nekatera mesta v «Ecce homo» in kako blagodejen je zaključek opisa «Na petelina», se vnovič preverim, da je intimnost bistvo vsake umetnosti. Praktična morala in zdrava življenjska pamet sta vedno vsakdanji, resnična intimnost nikdar. Zato pravim vnovič: zatrite ju!

Intimno Finžgarjevo osebnost je v večji celoti pokazala samo «Prerokovana». To delo naj bi bilo izhodišče vsemu njegovemu bodočemu početju. Doseči v sebi ubrano zbranost, ki se razodeva v «Bojih», naj bi bilo poglavitno Finžgarjevo pisateljsko prizadevanje. Če jo doseže, ne bodo «biseri» več redko sejani v njegovem delu. Za seboj ima dolgo življenje, ki je gotovo bogato na osebnih izkušnjah in notranjih bojih. Ti naj bodo snov njegovemu delu v poljubno preobraženih likih, in preverjen sem, da nam bodo pomenili več, nego njegova opazovanja, pa najsi bodo še tako skrbno in spretno podana. Res je, za tako delo je treba mnogo junaške odkritosti, zlasti za človeka njegovega stanu in še v našem majhnem življenju; toda katero delo more biti brez junaške odkritosti dragoceno in resnično pomembno?

Josip Vidmar.

Dr. Jakob Kelemina: Literarna veda. Pregled njenih ciljev in metod. V Ljubljani 1927. Nova založba. 8°. 120 str.

Knjiga, ki je izšla vzporedno z dvema drugima publikacijama sorodnih strok, umetnostne in glasbene teorije, je v tem dejstvu našla pol svoje usode. Nihče ni smatral za potrebno poglobiti se toliko vanjo, da bi pokazal na čisto svojevrstne miselne osnove dela, ampak jo je meril ob sistematiki stila, ki jo je rodilo nekaj bistveno drugega; to paralelno merilo je delo gotovo postavilo ob stran. Misel razprave ni bila, postaviti lasten sistem, lastno šolo, ki naj bi postavila in ustvarila kaka nova metodična sredstva za znanstveno delo — če je to pri obilici sistemov in metod sploh možno —, avtorjeva misel je bila, podati prerez skozi ogromen, skoro nepregleden material, ki ga ima pred seboj vsakdo, kdor se bavi s temi problemi; avtor je hotel predvsem orijentirati, postaviti stvari v red in na mesta, ki jim gre. To ni eminentno važnega pomena le za slušatelja literarne teorije, ki mu je bila študija v prvi vrsti namenjena, s tem delom je postavljen literarno-estetskim prizadevanjem pri nas sistematski temelj, na katerem bodo morali nujno zidati naši bodoči pisatelji poetik, metrik, stilistik itd. Dr. Keleminova zasluga je, da je razširil problem literarno-teoretskega dela in pokazal preko zgodovinskih nalog, opozoril na ogromen znanstven material in pa pokazal na potrebo smotrenega znanstvenega obravnavanja literarno-teoretskih vprašanj. Zato je potrebno neko čisto realno znanje, ne le nekakšna intuicija in občutje. Vsakdo, kdor se hoče udeležiti stvariti kjerkoli, mora nujno iti skozi ogenj sistematske vzgoje. Kdor te nima, se prečesto sklicuje na intuicijo, občutje in podobno (kam to privede, nam dokazuje naša dnevna kritika), kdor je povprečen, dober delavec s poznanjem svoje stroke, bo izvršil solidno delo; šele oni pa, ki bo prepočil svoje znanje z lastnim ognjem, bo zmožen ustvariti kritiko, ki bo enakovredna umetnini.

Delo samo je rodilo prepričanje o relativni vrednosti sodbe posameznikov, o njih enostranosti, zato je dr. Kelemina skušal pokazati na probleme literarne vede iz čim širših razgledov, upoštevajoč ugotovitve vseh mogočih struj, ki so se bližale predmetu z najrazličnejših vidikov. Svoje delo je razčlenil na ta način,

da nam je predstavil najprej splošni pregled nalog literarne vede, estetskih in zgodovinskih, skušal nato pokazati delo literarnega teoretika, analizo pesniških umotvorov, nato pa delo, cilje in metode literarnega zgodovinarja, oziraje se na vse važnejše dosedanje šole. Tak način dela je morda težaven, težko je vsestransko zagrabit predmet brez poudarkov, kljub prepričanju o enakovrednosti in enaki pomembnosti vsakega najmanjšega člena. Do tega ga je pa privedlo nešteto primerov iz strokovne literature, ki so, čeprav sijajni v posameznostih, vendarle pomanjkljivi, in nikdar ne obsežejo umetnine v vsej njeni problematiki. Zato je skušal dati stvari čim manj subjektiven ton in je skušal pokazati na probleme, izhodišča in metode čim širje, čim bolj informativno-vsestransko. Dotaknil se je vsega, kar je bistveno za umetnino, dasi vsega zaradi majhnega obsega študije ni mogel izvesti. Ni iskal bistva umetnine v tehnični izvedbi ali zgolj miselni strukturi, ampak je bistvo iskal med njima, kjer gotovo je. Tudi ni ločil dela od stvaritelja, človeka ni postavil izven njega okolja in časa; pokazal je na vpliv slednjih, ne da bi omalovaževal individualnost pesnikovo. Dotaknil se je obeh tipov umetnostnega gledanja in ustvarjanja, idealizma in naturalizma, baroka in renesanse, proste in objektivne forme, realizma med njima. Besedo slog ali stil, ki jo rabimo često za razne stvari, je opredelil in ločil: stil osebnosti, stil pesniške vrste... stil dobe. Pokazal je dalje na bistvene pojme: vsebino — vsoto prikazanega gradiva, snovi; zadržaj: miselno, čustveno, simbolno značenje umetnine, nje celotni življenjsko-psihološki kompleks; obliko: zunanjo, metrično formo; postavbo: kompozicijo v celoti.

Delo literarnega teoretika te vrste ni kakor ono pisateljev normativnih estetik, ki sedeč za svojo pisalno mizo gradijo sisteme, njegovo delo je osnovano na dolgoletnih študijah sto- in tisočletne literarne prakse. Njegova naloga je razbrati svojstvenosti in skupnosti umotvorov in jih urediti, njegovo orožje pri tem delu sta analiza in sinteza. Tudi se ne more zadovoljiti le s pogledom na delo, ki ga ima pred seboj, zanj je važna geneza, ki mu često razjasni marsikaj sicer prikritega in temnega. Sklicevati se tu na izjave kateregakoli pisatelja, tudi na Tolstega in Dostojevskega, prav gotovo ni na mestu, ker je njihovo delo drugačno in ima druge cilje kot znanstveno dognanje.

Nedostatek dela je iskati predvsem v besednem slogu, ki je včasih za nepoučenega in neorientiranega čitatelja težak, v nekaterih jezikovnih okornostih, kamor pa gotovo ne gre prištevati terminologije. Zaradi predpisanega obsega je delo zelo natrpano, zgoščeno, kar opravičuje gornje očitke, in tudi vse one, ki bi hoteli videti v literarni vedi slovensko poetiko.

Delu, ki je zasnovano na tako široki, nečasovni bazi, je prav gotovo v nekem oziru zagotovljeno življenje. Želeti bi bilo le, da bi dr. Kelemina, čigar neovržna zasluga je, da je prvi oral ledino, svojo začetno zgradbo tudi sam gradil dalje in bi Slovencem napisal tudi sistematiko literarne teorije — poetiko, in obdelal ostale panoge literarne teorije — kaj kmalu.

Milena Mohoričeva.

F. M. Dostojevskij: Selo Stepančikovo in njegovi prebivalci. Humorističen roman. Poslovenil Vladimir Levstik. V Ljubljani 1929. Založila Tiskovna zadruga. Prevodna knjižica 12. Strani 243.

«Selo Stepančikovo» je med prvimi deli drugega Dostojevskijevega pisateljskega začetka. Nastalo je neposredno po desetih letih molka v katorgi, v prisilni vojaški službi in v izgnanstvu. Dostojevskij imenuje delo humoriistično. Toda humor v pravem pomenu besede je kajpada njegovi naravi tuj.